

Альона Сергіївна ЮХНО

асистент кафедри управління земельними ресурсами та кадастру,
Харківський національний аграрний університет ім. В. В. Докучаєва
студ. міст. ХНАУ, п/в Комуніст – 1, Харківський р-н, Харківська обл.,
62483, Україна

E-mail: alena_minakova@mail.ru

Телефон: +380572997920

**КОНЦЕПТУАЛЬНІ ОСНОВИ АГРАРНОГО ЗОНУВАННЯ ЗЕМЕЛЬ ПРИ УПРАВЛІННІ
ЗЕМЕЛЬНИМИ РЕСУРСАМИ СІЛЬСЬКОГОСПОДАРСЬКИХ ПІДПРИЄМСТВ**

Юхно, А. С. Концептуальні основи аграрного зонування земель при управлінні земельними ресурсами сільськогосподарських підприємств [Текст] / Альона Сергіївна Юхно // Економічний аналіз : зб. наук. праць / Тернопільський національний економічний університет; редкол.: В. А. Дерій (голов. ред.) та ін. – Тернопіль : Видавничо-поліграфічний центр Тернопільського національного економічного університету «Економічна думка», 2014. – Том 15. – № 3. – С. 246-255. – ISSN 1993-0259.

Анотація

Предметом дослідження є теоретичні, методичні та прикладні положення щодо визначення та запровадження аграрного зонування земель при управлінні земельними ресурсами сільськогосподарських підприємств; встановлення впливу аграрного зонування на підвищення ефективності використання земельно-ресурсного потенціалу.

Метою статті є теоретико-методологічне обґрунтування аграрного зонування земель як галузевого при управлінні земельними ресурсами, формуванні та розвитку сільськогосподарських підприємств; розробка практичних рекомендацій щодо підвищення ефективності використання земель аграрними товаровиробниками в ринкових умовах з урахуванням їх зональної приналежності.

Методологія. Методологічною основою дослідження є діалектичний метод пізнання та системний підхід до встановлення критеріальних особливостей видів зонування земель, які формують аграрне зонування, виявлення їх впливу на розвиток сільськогосподарських підприємств у загальній системі ресурсного управління.

Результати. Результатом є дослідження стану науково-методичного забезпечення та необхідності запровадження зонального підходу до управління земельними ресурсами сільськогосподарських підприємств. Виокремлено та розкрито компонентну структуру аграрного зонування як галузевого зонування земель в аграрному секторі економіки з метою удосконалення управлінських дій щодо формування конкурентоспроможного сільськогосподарського товаровиробника.

Сфера застосування результатів. Результати дослідження можуть застосовуватись на виробництві, в науковій діяльності, економічній сфері з метою підвищення ефективності використання земельно-ресурсного потенціалу сільськогосподарських підприємств.

Висновки. Єдиний ланцюг повноцінної роботи економіко-екологічного управління земельними ресурсами сільськогосподарських підприємств формується через аграрне зонування. Аграрне зонування є окремим галузевим зонуванням для аграрного сектору економіки та містить природно-сільськогосподарські, природно-економічні та соціально-економічні критеріальні особливості та екологічні характеристики при здійсненні управління земельними ресурсами сільськогосподарського землекористування. Класифікаційні ознаки аграрного зонування земель у взаємозв'язку з економіко-екологічним управлінням спрямовані на планування, розробку, реалізацію екологічних цілей та програм, які забезпечують норми та вимоги раціонального використання земель сільськогосподарських підприємств з метою одержання рослинницької та тваринницької сільськогосподарської продукції при одночасному збереженні природних ресурсів, біологічного різноманіття і захисту середовища існування людини та виробленої продукції від сільськогосподарського забруднення, та спрямовані на дослідження об'єктивних економічних законів та форм їх прояву для застосування в сільському господарстві з метою забезпечення населення продовольством і отримання сировини для інших галузей народного господарства при оптимальному рівні капіталовкладень у ресурси (виробничий процес) за умов максимального рівня їх економічної віддачі.

Ключові слова: розвиток сільськогосподарських підприємств; економіко-екологічне управління; природно-сільськогосподарське зонування; природно-економічне зонування; екологічне зонування; соціально-економічне зонування.

КОНЦЕПТУАЛЬНЫЕ ОСНОВЫ АГРАРНОГО ЗОНИРОВАНИЯ ЗЕМЕЛЬ ПРИ УПРАВЛЕНИИ ЗЕМЕЛЬНЫМИ РЕСУРСАМИ СЕЛЬСКОХОЗЯЙСТВЕННЫХ ПРЕДПРИЯТИЙ

Аннотация

Предметом исследования являются теоретические, методические и прикладные положения по определению и внедрению аграрного зонирования земель при управлении земельными ресурсами сельскохозяйственных предприятий, установление влияния аграрного зонирования на повышение эффективности использования земельно-ресурсного потенциала.

Целью статьи является теоретико-методологическое обоснование аграрного зонирования земель как отраслевого при управлении земельными ресурсами, формировании и развитии сельскохозяйственных предприятий. Разработка практических рекомендаций по повышению эффективности использования земель аграрными товаропроизводителями в рыночных условиях с учетом их зональной принадлежности.

Методология. Методологической основой исследования является диалектический метод познания и системный подход к установлению критериальных особенностей видов зонирования земель, формирующих аграрное зонирование, выявление их влияния на развитие сельскохозяйственных предприятий в общей системе ресурсного управления.

Результаты. Результатом является исследование состояния научно-методического обеспечения и необходимости введения зонального подхода управления земельными ресурсами сельскохозяйственных предприятий. Выделены и раскрыты компонентная структура аграрного зонирования как отраслевого зонирования земель в аграрном секторе экономики с целью усовершенствования управленческих действий по формированию конкурентоспособного сельскохозяйственного товаропроизводителя.

Сфера применения результатов. Результаты исследования имеют место применения на производстве, в научной деятельности, экономической сфере с целью повышения эффективности использования земельно-ресурсного потенциала сельскохозяйственных предприятий.

Выводы. Единая цель полноценной работы экономико-экологического управления земельными ресурсами сельскохозяйственных предприятий формируется через аграрное зонирование. Аграрное зонирование является отдельным отраслевым зонированием для аграрного сектора экономики и включает природно-сельскохозяйственные, природно-экономические и социально-экономические критериальные особенности и экологические характеристики при осуществлении управления земельными ресурсами сельскохозяйственного землепользования. Классификационные признаки аграрного зонирования земель во взаимосвязи с экономико-экологическим управлением направлены на планирование, разработку, реализацию экологических целей и программ, обеспечивающих нормы и требования рационального использования земель сельскохозяйственных предприятий с целью получения растениеводческой и животноводческой сельскохозяйственной продукции при одновременном сохранении природных ресурсов, биологического разнообразия и защиты среды обитания человека и производимой продукции от сельскохозяйственного загрязнения, и направлены на исследование объективных экономических законов и форм их проявления для применения в сельском хозяйстве с целью обеспечения населения продовольствием и получение сырья для других отраслей народного хозяйства при оптимальном уровне капиталовложений в ресурсы (производственный процесс) в условиях максимального уровня их экономической отдачи.

Ключевые слова: развитие сельскохозяйственных предприятий, экономико-экологическое управление; природно-сельскохозяйственное зонирование; природно-экономическое зонирование; экологическое зонирование; социально-экономическое зонирование.

Alyona Sergiivna YUKHNO

Assistant Lecturer of Department of Land Management and Cadastre,
Kharkiv National Agrarian University named after V. V. Dokuchayev
KhNAU Students' Campus, p/o Komunist-1, Kharkiv Oblast, Kharkiv Region,
62483, Ukraine

E-mail: alena_minakova@mail.ru

Phone: +380572997920

CONCEPTUAL BASIS OF AGRARIAN ZONING WHILE MANAGING LAND RESOURCES OF AGRICULTURAL ENTERPRISES

Abstract

The subject of the investigation is determination of theoretical, methodological and applied principles and introduction of agrarian land zoning while managing land resources of agricultural enterprises, determination of agrarian zoning influence on efficient increase of land resource potential usage.

The aim of the article is theoretical and methodological grounding of agrarian land zoning as industrial formation while managing land resources and agricultural enterprises development. Practical recommendations for efficient land usage increase by agrarian commodity producers in market conditions considering their zonal affiliation are worked out.

Methods. Methodological basis of the investigation is a dialectical method of knowledge and systematic approach to establish criteria of peculiarities of land zoning kinds, which form agrarian zoning, their influence detection on agricultural enterprises development in the general resource system management.

Results. The investigation of scientific and methodological provision and the necessity to introduce a zonal approach of land resources management at agricultural enterprises are the results of the research. Component structure of agrarian zoning as branch land zoning in the agrarian sector of the economy for the purpose of administrative actions improvement as to competitive agricultural commodity producer formation is distinguished and revealed.

Application area. The investigation results are applied in manufacturing, in scientific activity and economic sphere to increase effective usage of land and resource potential of agricultural enterprises.

Conclusions. The only way of complete work of economic and ecological management of land resources at agricultural enterprises is formed through agrarian zoning. Agrarian zoning is separate branch zoning for the agrarian sector of the economy and includes natural and agricultural, natural and economic, social and economic criteria peculiarities and ecological characteristics while land resources management by agricultural land tenure. Classification signs of agrarian land zoning in correlation with economic and ecological management are directed to planning, working out, realization of ecological aims and programs, which provide norms and requirements of rational land use of agricultural enterprises to get crop and animal agricultural products while preserving natural resources, biological diversity and protection of human habitat and outputs from agricultural pollution, and directed to objective economic laws investigation and their manifestation forms to use them in agriculture to provide people with food and to get raw materials for other branches of economics at the optimal level of investment into resources (production process) under conditions of maximum level of their economic efficiency.

Keywords: agricultural enterprises development; economic and ecological management; natural and agricultural zoning; natural and economic zoning; ecological zoning; social and economic zoning.

JEL classification: Q150, Q160, Q300

Вступ

Важливу роль для збереження землі як основного національного багатства України та переходу до повноцінного ринку відіграє використання та економіко-екологічне управління земельними ресурсами. Економіко-екологічне управління повинно враховувати не лише розвиток земельних відносин держави в умовах ринку, а й неоднорідність території України та зональні особливості економіки національного господарства та кожного її регіону. Удосконалення положень зонування земель визначає напрямок переходу ведення сільського господарства від екстенсивного до інтенсивного, яке спрямоване на підвищення економічної ефективності використання земель та підтримку екологічної стабільності території.

Зонування земель як захід є альтернативою в системі управління земельними ресурсами при забезпеченні використання земель сільськогосподарських підприємств згідно з їх цільовим призначенням. Тривалий час вивченням питання зонування земель у контексті запровадження управління земельними ресурсами займалися такі дослідники як Добряк Д. С., Канаш О. П., Каштанов А. Н., Носко Б. С., Осипчук С. О., Третяк А. М., Чепков Б. М., Черноштан С. М. та ін.

Мета статті та завдання

Метою статті є обґрунтування теоретико-методологічних положень аграрного зонування земель та його класифікаційних ознак. Завданням – формування аграрного зонування та врахування його положень при управлінні розвитком сільськогосподарських підприємств.

Виклад основного матеріалу

Зонування земель здійснюється на території як визначеної адміністративно-територіальної одиниці, так і без прив'язки до неї під впливом системи управління земельними ресурсами при забезпеченні використання земель згідно з їх цільовим призначенням. Зонування земель повинно давати або знімати: обмеження у використанні конкретно визначеної земельної ділянки з урахуванням її розташування у межах певної зони; обмеження прав власників землі та землекористувачів. Ці обмеження мають стосуватися просторових характеристик, системи обробітку ґрунту, обмежень у розміщенні та вирощуванні певних сільськогосподарських культур, типів сівозмін тощо.

У зв'язку з відсутністю чіткого поняття зонування земель виникає необхідність у його визначенні. На нашу думку, зонування земель – це встановлення, виділення та об'єднання однорідних територій та земельних масивів відповідно до визначених властивостей, які встановлюються згідно з поставленим завданням, категорією земель та типом землекористування.

У США, ФРН, Франції правила зонування земель дуже конкретні і ступінь деталізації правового режиму певних зон досить високий. Інформація щодо зонування земель має відкритий характер і підприємець чи інвестор можуть одержати весь її обсяг про наявні обмеження й ризики в певних зонах. Досвід Російської Федерації, яка вже запровадила окремі види зонування земель, свідчить про перспективність і ефективність цього напрямку зміни радянської системи використання земель згідно з їх цільовим призначенням. Очевидно, що цей напрямок прийнятний і для умов України [1, с. 19].

З метою вдосконалення планування використання земель, формування режиму землекористування та підвищення ефективності регулювання земельних відносин відповідно до проекту Закону України «Про зонування земель» [2] виділяють типи землекористування, одним з яких є сільськогосподарський.

Відповідно виникає необхідність виділення окремого галузевого зонування для сільськогосподарського типу землекористування – аграрного зонування, яке застосовується для сільськогосподарських підприємств.

Зонування земель як напрям Державного земельного кадастру зафіксовано положеннями Земельного кодексу України (ст. 180, 197) [3] та Законом України «Про Державний земельний кадастр» (ст. 17) [4]. Спроби застосування зонування земель зроблено відповідно до Закону України «Про Генеральну схему планування території України» [5] для створення повноцінного життєвого середовища та сприятливих умов розвитку економіки, відповідно до положень якого виділено зони сільського господарства.

Згідно з чинним земельним законодавством виокремлюють наступні види зонування: кадастрове [4, 6], функціональне [7; 8], оціночне [9], економічне, соціальне, соціально-економічне, природно-економічне, природно-сільськогосподарське [3; 10; 11], екологічне [10, 11] та інші.

Процедура кадастрового зонування передбачає ідентифікацію земельних ділянок, встановлення та характеристику наступних структурних одиниць: земельна ділянка → кадастровий квартал → кадастрова зона → територіальна одиниця. Присвоєння кадастрових номерів земельним ділянкам виконується відповідно до Постанови Кабміну України №1051 від 17.10.2012 р. «Про затвердження Порядку ведення Державного земельного кадастру» [6].

Оціночне зонування є типологічним зонуванням і поділяється на два види: порівняльне та кількісне. Порівняльне зонування більш широко застосовується на загальнодержавному рівні, кількісне – на регіональному та місцевому рівнях.

Функціональне зонування проводиться здебільшого на території населених пунктів і передбачає виділення селищної (житлової), виробничої (промислової) та зони відпочинку (ландшафтно-рекреаційної) [8].

Соціальне зонування проводиться на території певної адміністративно-територіальної одиниці з метою виділення однорідних територій за соціальними характеристиками (віковою структурою, статтю, зайнятістю у сферах народного господарства, рівнем народжуваності та смертності, кількістю та щільністю населення, рівнем забезпечення закладами побутового обслуговування, соціальної сфери тощо).

Раціональне розміщення продуктивних сил неможливе без економічного районування, результатом якого є науково обґрунтований поділ території країни на окремі великі економічні райони відповідно до їх природних і економічних умов [12].

В Україні виділено три економічні райони: Донецько-Придніпровський, Південно-Західний і Південний. Економічні райони беруть участь у територіальному поділі праці і характеризуються певними природно-економічними умовами, під впливом яких відбувається формування комплексу народногосподарських галузей [12].

Останнім часом з оригінальною думкою про регіоналізацію (районування) виступив Шаблій О. І., який виділив на території України 6 соціально-економічних районів. Під соціально-економічним районом він розуміє великий регіон України, територія якого тісно пов'язана з найбільшим розташованим на ній населеним пунктом — демографічним, урбаністичним, соціальним, культурним та економічним ядром, що визначає його основні зовнішні функції і геопросторову організацію. Його райони тісно пов'язані з містами-мільйонерами, спеціалізуються на загальноукраїнському поділі та інтеграції праці тощо [13].

Заставний Ф. Д. [14], Маринич О. М. [15] та Симоненко В. К. [16] виділяють на території України по 9 соціально-економічних районів, Шаблій О. І. – 6 районів. Але зазначені науковці схиляються до єдиної думки – виділення одного соціально-економічного регіону на території трьох областей – Полтавської, Сумської та Харківської з центром у місті Харкові (табл. 1).

Розвиток продуктивних сил сільського господарства регіонів тісно пов'язаний зі спеціалізацією виробництва.

Спеціалізація – одна з форм суспільного поділу праці та її раціональної організації, що виявляється в концентрації власності товаровиробників усіх форм господарювання на виробництві одного або кількох видів продукції, виконанні окремих технологічних процесів чи наданні послуг в окремих галузях, виробництвах, підприємствах та їх підрозділах [17, с. 11].

Відповідно до того, що суспільний поділ праці у сільському господарстві здійснюється в межах природно-економічних зон, областей, районів, окремих господарств та їх виробничих підрозділів, розрізняють зональну (характеризує спеціалізацію певних територіальних одиниць – районів, областей, природно-економічних зон); господарську (спеціалізація окремих господарств, які ведуть товарне сільське господарство); внутрішньогосподарську (спеціалізація виробничих підрозділів сільськогосподарських підприємств) [18].

На території України, де виділено три економічні райони, склалося шість природно-економічних зон: Полісся, Лісостеп, північний і центральний Степ, південний Степ, передгірні та гірські райони Криму, передгірні та гірські райони Карпат. Кожна з них має свої особливості та різниться галузевою структурою сільського господарства [18].

У зоні Полісся розвивається м'ясо-молочне скотарство, льонарство і картоплярство. Лісостеп має розвинуте сільське господарство скотарсько-буряківничо-зернового напрямку. Північний і центральний Степ – це зона, для якої характерне виробництво зерна, соняшнику, продукції скотарства і свинарства. У південному Степу розміщене виробництво озимої пшениці, соняшнику, південних конопель, овочів і баштанних культур. У зоні передгірних і гірських районів Криму – винограду, плодів і ефіроолійних культур. У зоні передгірних і гірських районів Карпат провідними галузями є м'ясо-молочне скотарство і вівчарство. З рослинницьких галузей у передгірних районах успішно розвиваються виробництво льону-довгунцю, в Закарпатській низовині – тютюну, а також садівництво і виноградарство. Товарне значення має виробництво картоплі і овочів [19].

Природно-економічне зонування земель впливає на зосередження засобів виробництва, земельних і трудових ресурсів з метою збільшення виходу продукції у спеціалізованих підприємствах і об'єднаннях – концентрацію сільськогосподарського виробництва [12, с. 246].

Концентрація виробництва справляє істотний вплив на його ефективність. З її підвищенням зростають важливіші економічні показники господарської діяльності підприємств за рахунок позитивної дії фактора масштабів виробництва [20].

Поглиблення спеціалізації і посилення концентрації сільськогосподарського виробництва сприяють підвищенню рівня його інтенсивності і вдосконаленню виробничих типів підприємств [12].

Агропромислова інтеграція означає певне організаційне поєднання сільськогосподарського і технологічно пов'язаного з ним промислового виробництва з метою одержання кінцевої продукції із сільськогосподарської сировини і досягнення більшої економічної вигоди завдяки взаємній матеріальній заінтересованості і відповідальності всіх учасників агропромислового виробництва за кінцеві результати господарювання [12].

Екологічне зонування враховує ступінь перетворення природного середовища внаслідок антропогенного впливу, рівень цього впливу; несприятливі природно-антропогенні процеси; екологічне оцінювання території; стан еродованості ґрунтів; інтенсивність ерозійних процесів, їх динаміка; забруднення ґрунтів пестицидами, важкими металами, радіонуклідами тощо; забезпечення ґрунтів поживними речовинами, мікроелементами та ін. [21].

Таблиця 1. Варіанти схем соціально-економічного районування території України*

За Заставним Ф. Д.		За Мариничем О. М.		За Симоненком В. К.		За Шаблієм О. І.	
Соціально-економічний район	Області, що входять до його складу	Соціально-економічний район	Області, що входять до його складу	Соціально-економічний район	Області, що входять до його складу	Соціально-економічний район	Області, що входять до його складу
Донецький	Донецька, Луганська	Донбас	Донецька, Луганська	Придніпровський	Дніпропетровська, Запорізька	Центрально-Східний	Дніпропетровська, Запорізька, Кіровоградська
Придніпровський	Дніпропетровська, Запорізька	Причорномор'я	Миколаївська, Одеська, Херсонська, Кіровоградська	Подільський	Вінницька, Хмельницька, Тернопільська		
Подільський	Вінницька, Хмельницька, Тернопільська	Західне Полісся	Волинська, Рівненська, рівнинна частина Львівської	Поліський	Волинська, Рівненська, Житомирська, Чернігівська	Західний	Львівська, Івано-Франківська, Закарпатська, Чернівецька, Тернопільська, Хмельницька, Рівненська, Волинська
Центрально-Поліський	Житомирська, Чернігівська, Київська	Поділля	Вінницька, Хмельницька, Тернопільська	Центральний	Київська, Черкаська, Кіровоградська		
Причорноморський	АР Крим, Миколаївська, Одеська, Херсонська	Київське Придніпров'я	Житомирська, Чернігівська, Київська, Черкаська	Причорноморський	Миколаївська, Одеська, Херсонська	Центральний	Київська, Житомирська, Чернігівська, Вінницька
Карпатський	Закарпатська, Івано-Франківська, Львівська, Чернівецька	Українські Карпати	Закарпатська, Івано-Франківська, Чернівецька, гірська частина Львівської	Карпатський	Закарпатська, Івано-Франківська, Львівська, Чернівецька	Південний	Миколаївська, Одеська, Херсонська, АР Крим
Північно-Східний	Полтавська, Сумська, Харківська	Лівобережне Придніпров'я	Полтавська, Сумська, Харківська	Харківський	Полтавська, Сумська, Харківська	Північно-Східний	Полтавська, Сумська, Харківська
Центрально-Український	Кіровоградська, Черкаська	Промислове Придніпров'я	Дніпропетровська, Запорізька	Донецький	Донецька, Луганська	Східний	Донецька, Луганська
Західно-Поліський	Волинська, Рівненська	АР Крим	АР Крим	АР Крим	АР Крим		

* Сформовано автором на основі джерел [13, 14, 15, 16].

З метою надання більш точних рекомендацій сільськогосподарським товаровиробникам потрібно враховувати поділ території за інтенсивністю використання на 3 еколого-технологічні групи (ЕТГ). Такий поділ допомагає диференційовано використовувати сільськогосподарські угіддя, дає змогу перейти від прямокутної організації території до контурної, надає інформацію щодо оптимального співвідношення в сівозмінах просапних культур і суцільного посіву залежно від потенційної небезпеки прояву ерозійних процесів, інтенсивного і біологічного землеробства [22].

Основою зонування земель сільськогосподарського призначення є природно-сільськогосподарське районування – поділ території України та окремих регіонів з урахуванням природних умов і агробіологічних вимог сільськогосподарських рослин [23, С. 128].

Механізм проведення природно-сільськогосподарського, еколого-економічного, протиерозійного та інших видів районування (зонування) земель регламентується відповідно до ЗК України [3], Закону України «Про охорону земель» [10], Постанови Кабінету Міністрів України «Про затвердження Порядку здійснення природно-сільськогосподарського, еколого-економічного, протиерозійного та інших видів районування (зонування) земель» [11].

Природно-сільськогосподарське районування застосовується при визначенні науково-обґрунтованого розміщення сільськогосподарського виробництва, розробки генеральних схем використання земельних ресурсів, систем ведення сільського господарства і землеробства, схем і проектів землеустрою тощо.

У результаті проведеного детального аналізу видів зонування земель, враховуючи пріоритетність використання земель сільськогосподарського призначення (відповідно до ст. 23 ЗК) та аграрний напрямок розвитку України, формуємо такий вид зонування, як агарне (рис. 1), та спробуємо надати йому визначення.

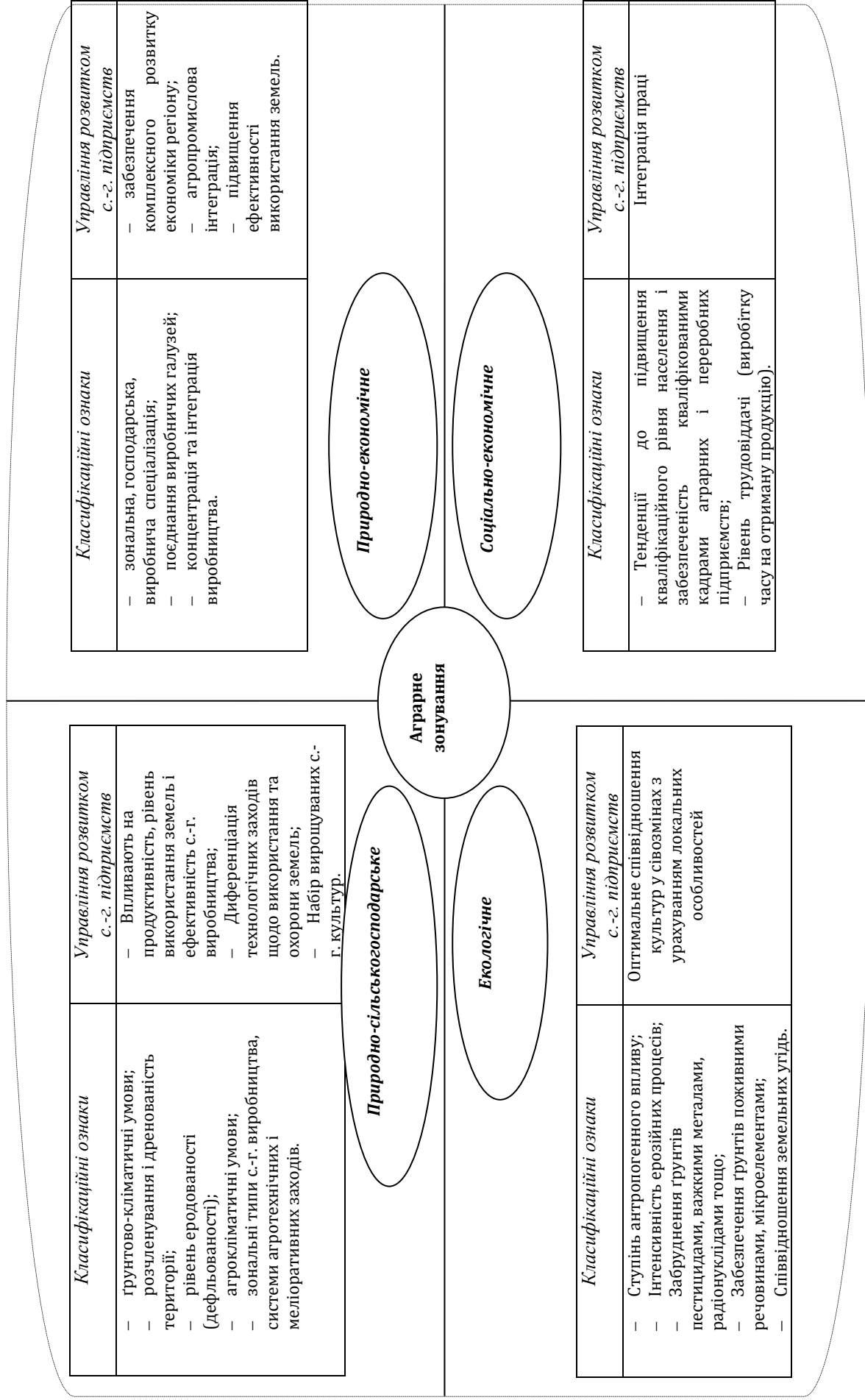
На нашу думку, агарне зонування – це галузеве зонування земель в аграрному секторі економіки, що базується на природно-кліматичних показниках та містить однорідні земельні масиви з відповідним рівнем еколого-антропогенного навантаження, характеризується певним співвідношенням земельних угідь, типом сільськогосподарського виробництва та зональної спеціалізації, рівнем трудовіддачі та наявними трудовими ресурсами, котрі справляють вплив на ефективність використання земельних ресурсів, що дозволяє визначитися державно-управлінським організаціям з потенційними можливостями виробничої діяльності та рівнем прибутковості сільськогосподарських підприємств.

У проекті Закону України «Про зонування земель» пропонуємо передбачити такий вид зонування, як агарне. Аграрне зонування рекомендуємо підпорядкувати Закону України «Про Генеральну схему планування території України» в частині визначення територій переважно агропромислового виробництва та сільської забудови і в подальші розробки регіональних схем використання та охорони земель вносити аграрне зонування.

Контроль за здійсненням положень щодо запровадження агарного зонування земель на території окремого сільськогосподарського підприємства передбачено покласти на райдержадміністрації.

Аграрне зонування поєднує елементи природно-сільськогосподарського, природно-економічного, екологічного та соціально-економічного характеру, що справляють вплив на діяльність сільськогосподарських підприємств, надає напрями управління їх розвитком та передбачає виділення в межах території адміністративних областей агарних зон.

Межі агарних зон формуються з урахуванням напряму економічного використання земель в аграрному секторі. Відповідно до приналежності землекористування до аграрної зони сільськогосподарському підприємству надається інформація стосовно районування культур і видів сівозмін, які найбільш придатні для вирощування на його території, здійснення технологічних заходів щодо використання та охорони земель, рівня впливу зазначених заходів на продуктивність та рівень використання земель сільськогосподарським підприємством. З огляду на класифікаційні ознаки елементів екологічного зонування, що входять до складу агарного, надаються обмеження на вирощування певних культур на території сільгоспідприємства з урахуванням його локальних особливостей та оптимального співвідношення культур у сівозмінах. Такі економічні показники при організації господарства, як спеціалізація, концентрація та інтеграція виробництва, при вмілому застосуванні сприятимуть підвищенню ефективності використання земель аграрних товаровиробників. Соціально-економічні класифікаційні ознаки агарного зонування дозволять визначити рівень трудовіддачі та здійснити інтеграцію праці шляхом підвищення кваліфікаційного рівня населення спрямуванням на навчання за рахунок підприємств у зв'язку з необхідністю в забезпеченні кваліфікованими кадрами.

Рис. 1. Компонентна структура аграрного зонування земель та його вплив на управління розвитком сільськогосподарських підприємств*

*Розроблено автором

Висновки та перспективи подальших розвідок

У системі економіко-екологічного управління земельними ресурсами важливе значення надане аграрному зонуванню як галузевому, що є основою функціонування сільськогосподарських підприємств та сприяє підвищенню ефективності використання їх земельно-ресурсного потенціалу, що може бути практично підтверджено при більш глибокому аналізі їх діяльності.

Список літератури

1. Осипчук, С. Зонування земель: теоретико-методологічні підходи з огляду європейської та вітчизняної практики [Текст] / С. Осипчук // *Землевпорядний вісник*. – 2009. – № 11. – С. 18-25.
2. Про зонування земель [Текст] : проект Закону України [Електронний ресурс] // [Офіційний сайт Верховної Ради України]. – Режим доступу: <http://rada.gov.ua>.
3. Земельний кодекс України [Текст] / у ред. від 25 жовтня 2001 р. № 2768-III // *Відомості Верховної Ради України (ВВР)*. – 2002. – № 3-4, ст. 27.
4. Про Державний земельний кадастр [Текст] : закон України від 07 липня 2011 р. №3613-VI // *Відомості Верховної Ради України (ВВР)*. – 2012. – № 8, ст. 61.
5. Про Генеральну схему планування території України: Закон України від 07 лютого 2002 р. №3059-III // *Відомості Верховної Ради України (ВВР)*. – 2002. – № 30, ст. 204.
6. Про затвердження Порядку ведення Державного земельного кадастру [Текст] : постанова Кабінету Міністрів України №1051 від 17 жовтня 2012 р. // *Урядовий кур'єр*. – № 218. – 2012.
7. Про регулювання містобудівної діяльності [Текст] : закон України від 17 лютого 2011 р. № 3038-VI // *Відомості Верховної Ради України (ВВР)*. – 2011. – № 34, ст. 343.
8. Містобудування. Планування і забудова міських і сільських поселень [Текст] : державні будівельні норми України. – К. : Мінрегіонбуд України, 2011. – 66 с. : табл.
9. Про оцінку земель [Текст] : закон України від 11 грудня 2003 р. № 1378-IV // *Відомості Верховної Ради України (ВВР)*. – 2004. – № 15, ст. 229.
10. Про охорону земель [Текст] : закон України від 19 червня 2003 р. №962-IV // *Відомості Верховної Ради України (ВВР)*. – 2003. – № 39, ст. 349.
11. Про затвердження Порядку здійснення природно-сільськогосподарського, еколого-економічного, протиерозійного та інших видів районування (зонування) земель [Текст] : постанова Кабінету Міністрів України від 26 травня 2004 р. №681 // *Урядовий кур'єр*. – 2004. – № 120.
12. Мацібора, В. І. Економіка сільського господарства [Текст] : підручник / В. І. Мацібора. – К. : Вища шк., 1994. – 415 с.
13. Соціально-економічна географія України [Текст] / За ред. О. І. Шаблія. – Львів: Світ, 1994. – С. 22-146.
14. Заставний, Ф. Д. Географія України [Текст] / Ф. Д. Заставний. – Львів: Світ, 1994. – С. 355.
15. Конструктивно-географические основы рационального природопользования в Украинской ССР. Теоретические и методологические исследования [Текст] / А. М. Маринич, И. А. Горленко, Л. Г. Руденко и др. (Отв. ред. Маринич А. М., Паламарчук М. М.) – К. : Наук. думка. – 1990. – АН УССР. – Отделение географии Института геофизики им. С. И. Субботина. – С. 94.
16. Симоненко, В. К. Українське Причорномор'я: монографія / Симоненко В. К. – К. : Вища шк., 1996. – С. 27.
17. Канінський, П. К. Спеціалізація сільськогосподарських підприємств [Текст] : монографія / П. К. Канінський. – К. : ННЦ ІАЕ, 2005. – 348 с.
18. Економіка сільського господарства / [В. П. Мертенс, В. І. Мацібора, Л. Ф. Жигало та ін.] : За ред. В. П. Мертенса. – К. : Урожай, 1995. – 288 с.
19. Економіка сільського господарства [Текст] : навч. посібник / [Збарський В. К., Мацібора В. І., Чалий А. А. та ін.] : За ред. В. К. Збарського і В. І. Мацібори. – К. : Каравела, 2009. – 264 с.
20. Андрійчук, В. Г. Економіка підприємств агропромислового комплексу [Текст] : підручник / В. Г. Андрійчук. – К. : КНЕУ, 2013. – 779, [5] с.
21. Третьяк, А. Класифікація земель за їх категоріями, типами землекористування, цільовим призначенням та дозволене використання земель [Текст] / А. Третьяк, Й. Дорош // *Землевпорядний вісник*. – № 5. – 2009. – С. 20-31.
22. Теоретичні засади зонування земель в Україні [Текст] : монографія / О. С. Дорош, Н. В. Ісаченко, А. Г. Мартин, С. О. Осипчук, Г. К. Лоїк. – К. : МВЦ "Медінформ", 2011. – 183 с.
23. Методичні рекомендації щодо здійснення природно-сільськогосподарського районування (зонування) земель України [Текст] / Д. С. Добряк, О. П. Канаш, С. О. Осипчук та ін. // *Землевпорядний вісник*. – № 4. – 2004. – С. 46-56.

References

1. Osypchuk, S. (2009, November). *Zoning of Land: Theoretical and Methodological Approaches in View of European and Local Practices*. *Messenger of Land Organization*, 11, 18-25.
2. *About Zoning*, Cal. Assemb. B. 441 (2009). Retrieved April 15, 2014, from [http:// rada.gov.ua](http://rada.gov.ua).
3. *Land Code § 2768-III* (Cal. 2001).
4. *About State Land Cadastre*, Cal. Assemb. B. 3613-VI. (2012).
5. *About General Planning Scheme in Ukraine*, Cal. Assemb. B. 3059-III. (2002).
6. *About Approving the Procedure of Keeping the State Land Cadastre Act*, Cal. Assemb. B. 218. (2012).
7. *About Regulation of Urban Development*, Cal. Assemb. B. 3038-VI. (2011).
8. *Urban Development. The Planning and Development of Urban and Rural Settlements, Act of 1992, § 44.* (2011).
9. *About Land Valuation*, Cal. Assemb. B. 1378-IV. (2004).
10. *About Land Protection*, Cal. Assemb. B. 962-IV. (2003).
11. *The Procedures of Natural and Agricultural, Environmental, Economic, Erosion and other Land Zoning, Act of 2004, § 681.* (2011).
12. Macybora, V. (1994). *Economics of Agriculture*. Kyiv: Vyshcha shkola.
13. Shabliy, O. (1994). *Social and Economic Geography of Ukraine*. Lviv: Svit.
14. Zastavniy, F. (1994). *Geography of Ukraine*. Lviv: Svit.
15. Marynych, A., Gorlenko, I., Rudenko, L. & other. (1990). *Structurally-geographical Bases of Environmental Sustainability in the Ukrainian SSR. Theoretical and methodological research*. Kyiv.
16. Symonenko, V. (1996). *Ukrainian Black Sea Region*. Kyiv: Vyshcha shkola.
17. Kaninskiy, P. (2005). *Specialization of Agricultural Enterprises*. Kyiv: NNC IAE.
18. Mertens, V., Macybora, V., Gigalo, L. & other. (1995). *Economics of Agriculture*. Kyiv: Urogay.
19. Zbarskiy, V., Macybora, V. & Chaliy, A. (2009). *Economics of Agriculture*. Kyiv: Karavella.
20. Andriuchuk, V. (2013). *Economics of Agricultural Enterprises*. Kyiv: KNEU.
21. Tretyak, A., & Dorosh, Y. (2009, May). *Classification of Land According to their Category, Type of Land Use Purposes and Permitted Land Use*. *Messenger of Land Organization*, 5, 20-31.
22. Dorosh, O., Isachenko, N., Martyn, A., Osypchuk, S. & Loyk, G. (2011). *The Theoretical Basis of Zoning in Ukraine*. Kyiv: IEC "Medinform".
23. Dobryak, D., Kanash, O., & Osypchuk, S. (2004, April). *Methodical Recommendations for the Implementation of Natural Agricultural Zoning in Ukraine*. *Messenger of Land Organization*, 4, 46-56.

Стаття надійшла до редакції 17.03.2014 р.